

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.46 (3358) ●

● ЧАЦВЕР, 5 СНЕЖНЯ, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Калі ёсць што паказаць
Цюменскія беларусы дбаюць пра тое, каб пра іх добрыя справы ведалі і сёння, і ў будучыні **Стар. 2**

Класікі глядзяць у будучыню
Стар. 3

Збіральнік вясковых скарбаў
Унікальная аўдыёкалекцыя аўтэнтчных песень са збору паэта Сяргея Панізьніка стала даступнай для шырокіх колаў аматараў народнай творчасці **Стар. 4**

СУАЙЧЫННІКІ

Спявай з душой, Евангеліна!

У Самары, на берагах вялікай ракі Волгі, у чарговы раз ладзіўся фестываль “Беларусь — мая песня!”

Мікалай Бойка

Што значыць для вас Беларусь? Задаю пытанне землякам, калі сустракаюся з імі ў замежжы. Звычайна суразмоўцы прызнаюцца ў любові да Бацькаўшчыны. “Для мяне Беларусь — гэта прыгажосць прыроды, самабытныя традыцыі гасціннага, ветлівага народа, а яшчэ меладычная мова, пра якую вобразна казаў Янка Купала: “Магутнае слова, ты, роднае слова! Са мной ты на яве і ў сне...”, — цытуе класіка Ірына Глуская, прэзідэнт Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў “Руска-Беларускае Братэрства 2000”. Дадам, што асаблівае месца ў яе жыцці займаюць і беларускія музыка, танцы, песні. Гэта ж па яе ініцыятыве, намаганнямі яе і аднадумцаў з 2004 года ў Самарскім рэгіёне ладзіцца абласны беларускі дзіцячы фестываль мастацтваў “Беларусь — мая песня!”

валь мастацтваў “Беларусь — мая песня!”, прымеркаваны да свята апошняга снапа “Дажынкі”.

Сёлета ў дзевяты раз напрыканцы лістапада ў 82-й самарскай школе прайшоў гала-канцэрт фестываля. Гучала шмат беларускіх народных і сучасных песень, народнай музыкі і твораў беларускіх кампазітараў. Было нямала беларускіх народных, сучасных, эстрадных танцаў і арыгінальных кампазіцый. А ўмовы конкурсу ўжо вядомыя: адзін з двух нумароў павінен мець беларускі каларыт. “Самабытнасць наша, этнічная непаўторнасць ярка выяўлены ў народнай творчасці, нацыянальным касцюме і, вядома ж, у беларускай мове. Таму і хочацца нам, каб удзельнікі конкурсу заглянулі “ўглыб” душы беларускай, а не рабілі “беларускі кіч”, не слізгалі толькі па знешнасці-паверхні беларускасці. Вядома, гэта

На сцэне — Юлія Цяплянская і Любоў Ярохіна

патрабуе душэўнай працы: трэба ж асвоіць правільнае вымаўленне, вывучыць адметныя беларускія словы, якіх няма ў мове рускай, пачытаць кнігі ў арыгінале, на беларускай мове, паслухаць жывую беларускую мову — на кампакт-дысках ці ў інтэрнэце, на сайтах беларускіх радыёстанцый... Дзецам тое падабаецца: яны з задавальненнем спяваюць песні па-беларуску, выконваюць нашу музыку і танцы. Фэст збірае штогод нямала юных талентаў, улюбёных у беларускую культуру”, — гаворыць Ірына.

Пра тое, што плынь беларускасці здольная паспрыяць духоўнаму развіццю як юных талентаў, так і дарослых, казала мне таксама Іна Сухачэўская. Яна выкладчыца па вакале, педагог вышэйшай

У палітры самарскага фестываля “Беларусь — мая песня!” шмат яркіх фарбаў

катэгорыі Цэнтра пазашкольнай адукацыі “Творчасць”, салістка гурта “Каданс”, актыўна працуе ў суполцы беларусаў. Іна адзначыла: сёлета было шмат цудоўных харэаграфічных нумароў. І штогод на фэсце — усё вышэй творчая планка, бо падвышаецца выканальніцкае майстэрства. Харавое, ансамблевае і сольнае спяванне па-беларуску — таксама на досыць высокім узроўні.

Адкрыццём фестываля сёлета стала Евангеліна Сытнік, першакласніца з 82-й школы. Пospех яе — далёка не выпадковы: яна вучаніца Алены Дзмітрыевай, выкладчыцы па вакале, педагога вышэйшай катэгорыі, мастац-

кага кіраўніка гурта “Каданс”. Беларускія песні Евангеліна спявала так, што многія падумалі: дзяўчынка, пэўна, прыехала з Беларусі, настолькі бездакорнай была яе беларуская мова. Так і хочацца пажадаць ёй: спявай яшчэ, Евангеліна! Спасцігай праз нашы песні прыгажосць беларускасці.

Хораша праявіў сябе на фэсце і Даніла Абылігін, пяцікласнік 2-й самарскай гімназіі. “Ён прыйшоў да мяне на вакал у “Творчасць” яшчэ пяцігадовым, — згадвае Іна Сухачэўская. — Ахвотна наведвае заняткі па вакале, харэаграфіі. А ёсць базавая падрыхтоўка — можна і эксперыментавать, рабіць цікавыя нумары. → **Стар. 2**

РАДАВОД

Святло далёкіх зорак

На пачатку 90-х гадоў у чытальнай зале Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі свае карані шукалі не больш за 100 чалавек — а цяпер іх колькасць узрасла амаль у 10 разоў!

Іна Ганчаровіч

Жыццё чалавека часам параўноўваюць з гарэннем свечкі, святлом зоркі. А калі яно згасае — чым помніцца нашчадкам? Як сцвярджаюць беларускія архівісты, у краіне цяпер “радаводная ліхаманка”: шмат людзей цікавіцца сваімі каранямі, продкамі. З чым тое звязана? Як склаўся свой радавод? Да якога калена можна правесці даследаванні па гісторыі роду і як не згубіцца ў архіўным багаці? Пра тое мы гутарым з Дзмітрыем Яцэвічам, дырэктарам

Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі: гэтая ўстанова сёлета адзначае 75-гадовы юбілей.

— Раней ведаць свой радавод, пэўна, было справай звычайнай. Памятаю прабабулю, якая часам любіла паўспамінаць. Ведала род да пра-пра-прадзядаў, памятала, дзе хто нарадзіўся, жыў, пахаваны... Расказваючы, часам зазірала ў сшытак, у які ўжо па просьбе маёй бабулі запісала я імя, дату і месца нараджэння сына. Дзе цяпер той “сямейны летапіс”? І спытаць няма ў каго... Заста-

лося ад продкаў некалькі здымкаў ды абразок, з якім вячалі маю прабабулю, бабулю і маму. Думаю, мала рэліквій і ў іншых сем’ях. Гублялася сувязь часоў... Але цяпер мы пачынаем згадваць мінулае, хочам ведаць родавыя карані, многія шукаюць звесткі аб продках, у інтэрнэце — форумы, сайты адпаведныя. Людзі пішучы ў рэдакцыі: дапамажыце ў пошуку родзічаў. Вы адчуваеце гэты вал цікаўнасці, Дзмітрый Уладзіміравіч?

— Безумоўна! Цяпер расце колькасць запытаў у архівы,

Дзмітрый Яцэвіч

і вывучэнне ўласных радаводаў папулярнае у грамадстве. Магчыма, прыходзіць разуменне: ты не проста выпадковая частка ў свеце, закінутая ў свой час у нейкае месца... Многія з сучаснікаў, пачынаючы вывучаць свае карані, часам і не здагадваюцца, наколькі глыбокая і цікавая ў іх гісторыя роду. Увогуле ж вывучэнне ўласнага радаводу ўмацоўвае разуменне: кожны з нас — частка вялікай гісторыі Беларусі і ўсяго народа, які тут жыве. → **Стар. 3**

Юбілей “Вянка”

У Мінску ўшанавалі памяць пра Максіма Багдановіча і ягоную кнігу

Літаратурны музей Максіма Багдановіча сустракаў навукоўцаў, прыхільнікаў яго творчасці на міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Кніга новага жыцця”. Яна прысвячалася сотым угодкам з часу выдання адзінага прыжыццёвага зборніка вершаў Максіма Багдановіча “Вянок”.

Літаратуразнаўцы, мовазнаўцы, культуролагі, гісторыкі, мастацтвазнаўцы, а таксама музейныя спецыялісты гаварылі пра адметнае месца творчай спадчыны Максіма Багдановіча ў культурным і гістарычным кантэксце, працяг яго традыцый у сучасным літаратурным працэсе.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Калі ёсць што паказаць

Цюменскія беларусы дбаюць пра тое, каб пра іх добрыя справы ведалі і сёння, і ў будучыні

Іван і Валянціна Ждановічы

Было — і няма... Самая цікавая і добра падрыхтаваная імпрэза ўрэшце застаецца ў мінулым. Каб “спыніць час”, летапісцы Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурнае таварыства “Аўтаномія Беларусь” у запісах і здымках, у газетных публікацыях фіксуюць адметныя моманты жыцця суполкі. Раз у квартал выходзіць цэлая “беларуска-расійская паласа” ў “Тюменской правде”. Сістэмна дасылае нам тэксты журналістка Людміла Бакланова — дзякуй ёй! Застаюцца ў архівах і відэазапісы, рэпартажы, падрыхтаваныя журналістамі розных радыё- і тэлеканалаў з святочных, урачыстых імпрэз, фестываляў, экспедыцый у сібірскую глыбінку — да месцаў кампактнага пражывання беларусаў-самаходаў. Нядаўна мы бачылі, як лідар суполкі Сяргей Яфімчык клапаціўся, каб на Днях беларускай культуры ў Цюмені вялася прафесійная фотаздымка, даваў інтэрв’ю тэлежурналістам — іх заўсёды запрашаюць на мерапрыемствы суполкі. А ганаровы консул Беларусі ў Цюмені Уладзімір Шугля паказаў на кам’ютары свежы відэасюжэт з тэленавін, заняты пад час прэзентацыі ягонай новай кнігі вершаў. Падарыў і кампакт-диск “Святло душы”: песні кампазітаркі Кацярыны Чарнышовай на вершы Уладзіміра Фёдаравіча — таксама

Кіраўнік суполкі Сяргей Яфімчык і кіраўніца гурта-юбіляра “Лянок” Клаўдзія Зуева

адметны радок у творчым летапісе суполкі! Пачынаецца ж дыск песняй “О, Беларусь мая!”.

І два цікавыя буклеты прывезлі мы з Цюмені. Адзін прысвечаны 15-годдзю суполкі “Аўтаномія Беларусь”, другі расказвае пра 8-гадовую гісторыю Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Саюз-інтэграцыя брацкіх народаў” — яе ўзначальвае Уладзімір Шугля. А наколькі ж якасна гэта зроблена! У першым буклеце, выданым пры падтрымцы Камітэта па справах нацыянальнасцяў Цюменскай вобласці, на трыццаці старонках — больш чым дзве сотні каляровых здымкаў з гісторыі суполкі. На іх, дарэчы, ёсць і маэстра Ігар Лучанок, які ў 2004-м гасцяваў з сябрамі ў цюменскіх беларусаў. Пра той цікавы факт чытаем і ў грунтоўным летапісе, які скрупулёзна вядзецца з 1997

года — сотні канкрэтных запісаў! — змешчаным у буклеце: “2 красавіка. Урачыста адкрыты “Беларускі дом”... 3 канцэртнымі праграмамі ў гарадах Цюмені, Ішыме, у сяле Вікулава выступілі заслужаныя артысты Беларусі Іван Краснадубскі (нядаўна яго не стала. — Аўт.), Ядзвіга Паплаўская, Аляксандр Ціхановіч, народны артыст СССР Ігар Лучанок”. Перамогі на конкурсах, этапы творчага росту шматлікіх гуртоў, удзел у фэстах рознага узроўню... “2000 год. Ліпень. Паездка вучняў нядзельнай школы і іх бацькоў у Беларусь, наведванне мемарыяльных комплексаў “Хатынь” і “Курган Славы”, сустрэча ў Доме кампазітараў з Ігарам Лучанком”. Як бачым, Ігар Міхалавіч — даўні сябар беларускай грамады з Цюмені.

Заслугоўвае павагі, што на

першых старонках пададзены і партрэты былых лідараў суполкі — Уладзіміра Шуглі, Леаніда Ксяндзова, Міхаіла Яфімовіча, Аляксандра Сарокіна — і цяперашняга: Сяргея Яфімчыка. Можна пабачыць і ўсе самадзейныя гурты, народных майстроў, кіраўнікоў творчых студый.

Хочацца гартаць, чытаць, разглядаць такія буклеты. У іх шмат жывой энергіі, яны адлюстроўваюць беларускую працавітасць, крэатыўныя падыходы да справы. На такіх узорах “летапіснага мастацтва” не грэх і іншым павучыцца, як весці важную справу. Асабліва ж гэта актуальна пад Новы год: усе падводзяць вынікі... А каму ёсць што паказаць — у таго і справаздачы атрымліваюцца прыгожыя, ёмка, грунтоўныя. І сучаснікам, і нашчадкам цікавыя.

ТРАГЕДЫЯ

Бяда прыходзіць нечакана

У Рызе з-за трагедыі ў буйным супермаркце не святкавалі 25-я ўгодкі суполкі “Сьвітанак”

Як вядома, літоўскае таварыства беларускай культуры з Рыгі “Сьвітанак” збіралася адзначыць 25-я ўгодкі напрыканцы лістапада. “Гісторыя беларусаў Латвіі складвалася стагоддзямі. Гісторыя нашага таварыства яшчэ толькі нараджаецца. Яна пачынае свой адлік з 27 лістапада 1988 года,” — чытаем на галоўнай старонцы сайта “Сьвітанка” ў інтэрнэце. Там жа даведваемся: у латвійскай дзяржаве жыве прыкладна 90 тысяч беларусаў. “Таварыства “Сьвітанак” пачало дзейнічаць ў далёкім 1988-м адным з першых на постсавецкай прасторы і было першай арганізацыяй нацыянальнай меншасці ў Латвіі” — падкрэслена ў віншаванні суполцы ад Згуртавання беларусаў свету “Бацькаўшчына”.

Цяпер нашы рыжскія суайчыннікі разам з віншаваннем атрымліваюць і спачуванні. Спланаваная на 23 лістапада ўрачыстасць была адменена з-за трагедыі ў гандлёвым цэнтры Махіма. Як вядома, там рухнуў дах, шмат людзей загінула, у Латвіі была абвешчана трохдзённая жалоба.

Рэдакцыя газеты “Голас Радзімы” таксама выказвае спачуванні ўсім рыжанам і гасцям горада, незалежна ад нацыянальнасці, каго вялікае гора зачпала чорным крылом. Няхай хапае вам мужнасці і стойкасці духу, дарагія сябры і суседзі, каб годна справіцца з цяжкім выпрабаваннем. Жадаем хутчэй вярнуцца да здаровага жыцця тым, хто трапіў у бальніцы.

Пра гісторыю таварыства “Сьвітанак”, яго дзейнасць мы раскажам іншым разам.

СУАЙЧЫННІКІ

Спявай з душой, Евангеліна!

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ужо праз год хлопчык стаў лаўрэатам гарадскога фестывалю “Пралеска”: спяваў разам з сястрычкамі Алінай і Алесяй — яны таксама былі маімі вучаніцамі, удзельнічалі ў беларускіх фэстах. Аліна цяпер вучыцца на факультэце журналістыкі Маскоўскага дзяржуніверсітэта, Алеся там жа, але на факультэце вылічальнай матэматыкі і кібернетыкі”.

Што ж, творчая пераемнасць — вялікая сіла ў мастацтве. Каб эстафета творчасці прадаўжалася, клапоцяцца актывісты моладзевага аддзялення беларускай суполкі, якое ўзначальвае Юлія Цяплянская.

Зрэшты, на творчым форуме сёлета яна і сама паспрабавала сілы ў якасці сувядучай: упершыню вітала ўдзельнікаў і гасцей свята на беларускай мове.

Цудоўна спявае Евангеліна Сытнік

Варта назваць дабрадзеяў ды членаў аргкамітэта, дзякуючы якім адбыўся фэст. Гэта Аляксандр Патанейка, Любоў Ярохіна, Алена Дзмітрыева, Іна

Сухачэўская, Таццяна Марозава, Аліна Жаваева, Ірына Цвяткова, Кацярына Міхайлава... І многія іншыя прыхільнікі беларушчыны пастараліся. Словы ўдзячнасці ад абласной суполкі беларусаў Ірына Глуская адрасуе супрацоўнікам Дома дружбы народаў, адміністрацыі гарадской акругі Самары, міністэрству культуры Самарскай вобласці, якія спрыяюць развіццю беларускага мастацтва ў рэгіёне. “Фэстываль яшчэ раз засведчыў: сапраўдных прыхільнікаў беларускай культуры на Самарскай зямлі становіцца ўсё больш, — гаворыць Ірына Міхайлаўна. — І нам ёсць стымул працаваць, рыхтаваць ужо юбілейны, дзясяты фэст “Беларусь — мая песня!” А ёсць у іншых суполках замежжа юныя таленты — давайце падумаем: можа, і ім варта завітаць у песенную Самару-гарадок — на нас паглядзець ды сябе паказаць”.

СУПОЛЬНАСЦЬ

Да сустрэчы ў Гродне!

Прадстаўнікі розных этнасуполак Міншчыны выступалі ў Маладзечне

У Маладзечне прайшоў абласны фестываль нацыянальных культур. Усяго было прадстаўлена 10 нацыянальнасцяў з дзевяці раёнаў вобласці. У прыватнасці, выступалі самадзейныя артысты з суполак грэкаў “Пелапанэс”, украінцаў “Краяны”, аб’яднання “Саюз палякаў на Беларусі” — усе з Маладзечна, з народнага аматарскага аб’яднання прадстаўнікоў нацыянальных культур “Шматгалоссе”. Былі на фестывалі армянскія сем’і з Нясвіжа, узбекскія са Старадарожскага раёна.

Гледачы, што прыйшлі на свята, шмат даведаліся пра культуру розных народаў. Яны з цікавасцю знаёміліся з дэкаратыўна-прыкладным мастацтвам майстроў, казацкай атрыбутыкай, нацыянальнай літаратурай.

Шумна і весела было на выставах-дэгустацыях страў грэчаскай, рускай, украінскай, польскай, узбекскай, армянскай ды іншых нацыянальных кухняў. Стварала добры настрой і поўнае аптымізму выступленне вальнага казацкага гурта “Люба, братцы!” з Касцюкоўскага цэнтара нацыянальных культур Барысаўскага раёна.

Як вядома, ладзіцца абласны фэст раз на два гады, гэта важны этап на шляху да Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродне. Прадстаўнікі розных народаў паказваюць, як захоўваюць, развіваюць, папулярызуюць нацыянальныя культуры. Такія фэсты спрыяюць умацаванню гарманічных міжэтнічных стасункаў, знаходзіць там падтрымку разнастайная творчасць прадстаўнікоў этнасуполак.

РАДАВОД

Святло далёкіх зорак

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ну а матывацыі пошукаў бываюць розныя. Нехта хоча больш ведацца пра сваё мінулае, хтосьці шукае звесткі пра зніклых сваякоў, іншы — свае дваранскія карані. Шанец даведацца нешта пра сваіх продкаў ёсць амаль у кожнага, і архівы Беларусі заўсёды гатовыя тут дапамагчы. Трэба толькі набрацца цярдцы, наколькі пошук каранёў — справа няпростая, патрабуе шмат часу.

— Што трэба мець на руках, каб звярнуцца ў архіў?

— Варта, сапраўды, падрыхтавацца, сабраць максімальна поўныя пошукавыя звесткі аб продках: прозвішчы, імёны, імёны па бацьку, гады, месцы нараджэння асоб, якія з’явіліся на свет да 1917 года. Калі няма такіх звестак, то варта пашукаць іх у архівах органаў ЗАГС, распытаць пажылых сваякоў: хай падкажуць даты нараджэння, шлюбу, наяўнасць сясцёр, братоў, веравызнанне, саслоўе... Такая інфармацыя дапаможа пазбегнуць памылак пры правядзенні генеалагічнага даследавання. Часцей за ўсё да нас прыходзяць, ведаючы прозвішча, імя і прыблізна год, месца нараджэння. Але і таго можа быць дастаткова, каб пачаць працу. Можна пракансультавацца: наш электронны адрас niab@niab.by

— І калі дакументы сабраныя — што далей?

— Ёсць два варыянты архіўных пошукаў. Першы больш складаны, але цікавейшы. Вы пішаце заяву на допуск у чыгальную залу НГАБ, прыходзіце ў архіў і самастойна працуеце з дакументамі. За працу ў чыгальнай зале плаціць нічога не трэба. Будзе цяжка, прыйдзецца “пералапаціць” сотні дакументаў. У архіве не існуе асобнай папкі на кожнае прозвішча, часам неабходныя дакументы ляжаць у фондах розных устаноў, і мова іх можа быць польскай. А вы ведаеце, што ва ўсходняй Беларусі сялян у вёсках доўгі час запісвалі ў дакументах наогул без прозвішчаў?

Ды цяжкасці не спыняюць даследчыкаў, і чарга ў нашу чыгальную залу — звычайная з’ява. Магчымы і другі варыянт пошуку: сабраўшы звесткі-прывязкі да часу і мясцовасці, можна звярнуцца да нас з запытам на правядзенне даследаванняў па гісторыі сям’і. Досыць запатрабаваная сёння паслуга, ёй карыстаюцца як грамадзяне Беларусі, так і замежныя, продкі якіх — выхадцы з нашай зямлі. Увогуле ж праца над запытам, якую праводзіць наш архівіст, унікальная па сутнасці. Ніводзін замежны архіў сваімі сіламі такую паслугу не аказвае: там ёсць генеалагічныя агенцтвы. Асноўная функцыя архіва ўсё ж — захаванне і навуковае выкарыстанне архіўных дакументаў, а выкананне генеалагічных запытаў тут далёка не на першым месцы. Штогод мы выконваем не

На гэтых паліцах зберагаюцца каштоўныя дакументы з мінулага

выяўленай інфармацыі і часу, які на тое спатрэбіўся. Увогуле ёсць норма: даследаванне праводзіцца не больш за 30 дзён.

— Калі зраблю заказ, што атрымаю на выхадзе: нейкі малюнак ці даведку з інфармацыяй?

— Мастацкае афармленне вынікаў — не галоўнае ў падобным даследаванні. Атрымаеце даведку ўстаноўленага ўзору. І будучы ўключаны ў яе вытрымкі з дакументаў, у якіх маюцца звесткі аб запытаных асобах, іх продках па прамой (мужчынскай) лініі: дзяды, прадзеда, прапрадзеда... Усе вытрымкі падаюцца з пошукавымі дадзенымі дакумента (нумары фонду, вопісу, справы, лістоў). Знойдзеная інфармацыя можа быць рознай, напрыклад, аб нейкіх судовых працэсах, аб прызыве на службу ці куплі-продажы чаго-небудзь. Змест дакументаў мы не каментуем: усе высновы заказчык робіць самастойна.

У нашым архіве ёсць дакументы, якія ўтрымліваюць генеалагічныя дадзеныя, з канца XVIII і да пачатку XX стагоддзяў. Па Мінскай губерні яны захаваліся лепш, па Віцебскай — горш, па асобных рэгіёнах Магілёўскай іх вельмі мала. Ды бывае, што даследчыкі і да XVII стагоддзя дакопваюцца: як пашанцуе. Калі вашы продкі з дваранскага саслоўя, са шляхты, і ў архіве захавалася справа аб іх

такім паходжанні, то ёсць шанец выявіць звесткі за больш ранні перыяд.

— Дзе ўвогуле можна выкарыстоўваць вынікі генеалагічнага даследавання?

— Генеалогія найперш важная для разумення, умацавання сваёй сям’і. Праводзяць пошукі больш для сямейнага архіва, чым дзеля нейкай выгады. Нашым кліентам цікава бывае атрымаць дакументальнае пацвярджэнне нацыянальнасці продкаў, бо нацыянальнасць у сучасным разуменні аформілася дакументальна толькі на пачатку XX стагоддзя, раней у дакументах не паказвалася. Часам да нас звяртаюцца, каб пацвердзіць сваё дваранскае паходжанне на падставе нейкіх даведак, выпісаных шарлаганамі ад генеалогіі. Мы такіх паслуг не аказваем.

— Што пажадаеце тым, хто гатовы шукаць родавыя карані?

— Настойлівасці, цярдцы і ўдачы. Я б яшчэ параіў не шукаць знатнасці і багацця папярэднікаў, галоўнае — адшукаць ісціну. Усе нашы продкі, з якога б саслоўя ні былі, жылі на гэтай зямлі, любілі яе, абаранялі. Такі іх уклад у станаўленне, развіццё дзяржавы і грамадства. Веданне гісторыі свайго роду — аснова патрыятызму, пачуцця далучанасці да гісторыі Айчыны, нацыянальнай і рэлігійнай цярдцы.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Класікі глядзяць у будучыню

Іван Іванаў

У Коласаўскім музеі працягваецца міжнародны літаратурны праект, прысвечаны 90-годдзю паэмы “Новая зямля”

Гэты твор адзін з самых вядомых у беларускай літаратуры. Своеасабліва “Біблія беларусаў”, чытанне якой дапамагае нам лепш асэнсаваць і Бацькаўшчыну, і сваё месца ў гэтым свеце. Безумоўна, і ў іншых народаў ёсць падобныя творы. Але як у кожнага адна матуля, так і родная зямля, з якой адчуваеш крэўную повязь, — таксама ў кожнага адна. Зрэшты, суайчыннікі замежжа маюць “у сэрцы дзве радзімы”, ды ў тым няма супярэчнасці. Як і ў выразе “новая зямля”: яна ж існуе спрадвеку...

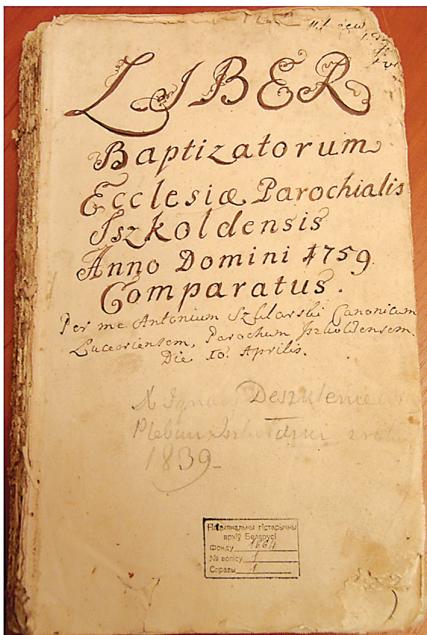
Музей Якуба Коласа ладзіў чарговую імпрэзу ў плыні праекта “Зямля — аснова ўсёй Айчыны”. Як глядзіцца “энцыклапедыя беларускага жыцця” ў шырокім літкантэксце? На працягу года “Новую зямлю” параўноўвалі з іншымі вядомымі эпопеямі краін Еўропы і Азіі. Браліся творы на іншых мовах, якія сталі знакавамі літсімваламі розных нацый. Разглядалі раманы-паэмы яўрэйскага літаратара Тэадора Герцля “Старая новая зямля”, раманы “Чатыры Евангеллі” Эмілія Залы, паэму “Поры года” літоўца Хрысціяна Дanelайціса.

Пісьменнік Баграт Шынкуба

Нядаўна ў Коласаўскім доме гаварылі пра раманы “Рассечаны камень” абхазскага пісьменніка Баграта Шынкубы. Гэта нацыянальны раман, міфатворчы “ратавальны” эпопея, удалая спроба па-мастацку замацаваць у рэальнасці спрадвечна абхазкі, а шырэй і горскі побыт і быццё, знікненне якога ідзе ад пачатку царскай каланізацыі. Захаваць памяць пра адметны побыт — азначае зберагчы традыцыю, уратаваць Абхазію ад асіміляцыі ў глабальным свеце. Тая ж місія “ратавання”, дарэчы, была і ў Коласавай “Новай зямлі”, створанай на парозе савецкай інтэрнацыяналізацыі ды татальнай урбанізацыі. Абодва аўтары адстойваюць права сваіх народаў на нацыянальную самасвядомасць і аўтаномнасць, на права, кажучы словамі Якуба Коласа, “сваім уласным краем край свой родны называць”.

Выступалі пісьменнік Ганад Чарказян, а таксама скульптар, паэт-перакладчык і кампазітар Хізы Асадулаеў, дацэнта Інстытута журналістыкі БДУ Таццяна Студзенка. Вельмі ўпрыгожыла імпрэзу выступленне армянскага танцавальнага ансамбля “Эрэбуні”, якім кіруе Рузана Аванесян.

Метрычная кніга з касцёла ў Ішкальдзі

больш за 100 падобных запытаў, на большае не чапае часу.

— Колькі каштуе такое даследаванне?

— Мінімальны кошт генеалагічнага даследавання па адным прозвішчы — каля двух мільёнаў беларускіх рублёў. Гэта так званы аванс за 6 працоўных дзён. Канчатковы кошт залежыць ад аб’ёму

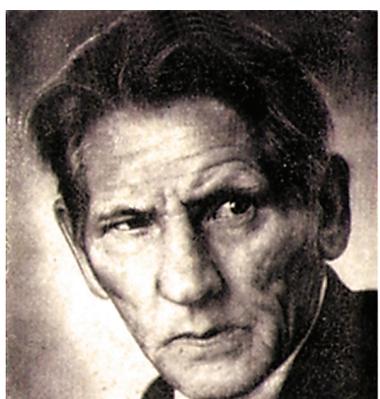
ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Радок ваеннай памяці

Рускі пісьменнік і журналіст Васіль Аглоблін ваяваў на Пухавіччыне

Алесь Карлюкевіч

З Пухавіччынай, з Мінскай вобласцю часоў Вялікай Айчыннай вайны звязаны лёсы многіх творчых асоб з розных месцаў былога Савецкага Саюза. Вядомыя, напрыклад, такія факты. Непадалёку ад Рудзенска напрыканцы акупацыі Беларусі выдадзены быў паэтычны зборнік рускага паэта Усевалада Сабліна “Мсціўцы”. Праз Пухавіччыну пралеглі франтавыя шляхі пазней шырока вядомага паэта-песенніка Міхаіла Магусоўскага. Сярод тых, хто сустрэў вайну ў чэрвені 41-га на Міншчыне, паблізу чыгуначнай станцыі Пухавічы, быў і Васіль Аглоблін. “Нарадзіўся 14 студзеня 1920 года ў сяле Чымеева — цяпер Белагерскі раён Курганскай

Пісьменнік Васіль Аглоблін

вобласці. Дзяцінства прайшло на Далёкім Усходзе,” — знаходзім падказкі ў інтэрнэце. А ваяваў ён у складзе 8-й паветрана-дэсантнай брыгады. На жаль, у самога Васіля Дзмітрыевіча ўжо пра той час не распытаеш. Ветэран вайны,

літаратар пайшоў з жыцця ў 1995 годзе.

У Вялікую Айчынную пасля года жорсткіх баёў у складзе брыгады В. Аглоблін патрапіў у нямецкі палон. Родным прыйшло паведамленне аб гібелі Васіля. Прыйшло адразу, як толькі брыгада аказалася ў акружэнні. А дэсантнік яшчэ працягваў знішчаць ворагаў, і ў палон патрапіў толькі 5 мая 1942 года. Пад Вязьмай, у раёне станцыі Дзягілева Смаленскай вобласці. Прайшоў праз канцлагеры і Астрогі ў Драгобычы, Хемеры і Хамме. У Дортмундзе працаваў на заводзе. Двойчы спрабаваў уцячы. Перад вызваленнем знаходзіўся ў Бухенвальдзе.

Пасля ён ізноў служыў у войску. Дэмабілізаваўся 30 снежня 1945 года. А ў сярэдзіне студзе-

ня 46-га быў ужо ў Чалябінску. Працаваў журналістам у газеце “Копейский рабочий”, займаў пасады адказнага сакратара і намесніка рэдактара. Некалькі гадоў кіраваў літаб’яднаннем “Уголек”. Выступаў у друку з паэтычнымі і празаічнымі творамі. У рукапісе засталіся раманы “Падземны гул” і зборнік вершаў “Я па зямлі хадзіў лёгка”. Пэўна ж, у тых кнігах — і фрагменты з пухавіцкай ваеннай памяці...

Пэўна, даўно пара выдаць анталагічны літаратурна-мастацкі зборнік з тэкстамі пісьменнікаў розных народаў, якія ваявалі на Беларусі. Відавочна, пашанотнае месца ў кнізе зоймуць і тэксты Васіля Аглобліна. А пакуль — зямлякі з замежжа могуць пашукаць у іх згадкі пра Беларусь

СПАДЧЫНА

Збіральнік
Вясковых скарбаў

Унікальная аўдыёкалекцыя аўтэнтчных песень са збору паэта Сяргея Панізьніка стала даступнай для шырокіх колаў аматараў народнай творчасці

Іван Ждановіч

Тое дзіўна, але факт: звычайныя, здавалася б, словы, паяднаныя рытмам і рыфмамі, а тым болей акрыленыя музыкай, могуць стаць каштоўным творам мастацтва. І людзей радаваць. І ацяляць душы... І, урэшце, надоўга перажыць тых, праз каго ўвайшлі ў чалавечую грамаду. Часам тая каштоўная самародкі жывуць сваім жыццём у нешырокай, рэгіянальнай спеўнай плыні, а здараецца — і на ўсенародны прастор выплываюць. Ды і за межы Бацькаўшчыны. Як сталася калісьці, напрыклад, з песняроўскім хітом “Касіў Ясь канюшыну”: яго і цяпер падпяваюць, здараецца, у розных кутках свету.

Добрая доля, доўгае жыццё, хочацца верыць, будзе і ў аўтэнтчных песень з калекцыі Сяргея Панізьніка. Ён запісваў іх даўно, у 1968-69 гадах. А нядаўна ў мінскай галерэі “Ў” ладзілася прэзентацыя кампакт-дыска “Пад ясну зарыцу”, на якім прадстаўлена песенна-абрадавая

Вясковыя спевакі ды музыкі — заўжды з народам. Фота з архіва Сяргея Панізьніка

традыцыя роднай паэту Мёршчыны па аўдыёматэрыялах з яго архіваў.

“Аўдыёкалекцыю спада-ра Панізьніка можна называць сапраўднай анталогіяй: дзякуючы ёй знаёмімся з багацейшым пластом традыцыйнага сольнага і сумеснага спявання, — кажа спявак, фалькларыст Сяргей Доўгушаў, адзін з тых, хто ладзіў імпрэзу. — Збіральнік народных скар-

баў імкнуўся максімальна поўна зафіксаваць усё, што захавала выдатная памяць спявачак, таму на дыску шмат калядных, купальскіх, валачобных, вясельных і радзінных песень. Выдатны матэрыял для ўзнаўлення святаў! Цудоўная падмога аматарам традыцыйных сямейных імпрэз! І для вывучэння фальклору паўночнага рэгіёна Беларусі дыск надзвычай карысны.

Праслухаеш — і маеш цэласнае ўяўленне пра спеўную сістэму з таго рэгіёну. Дарэчы, можа, не ўсе ведаюць: цяпер песні развучваюцца метадам “слухаю — спрабую — пераймаю”, ён назваецца дэманстратыўная антрапатэхніка. І таму такія ўнікальныя выданні немагчыма нечым іншым замяніць.”

Для паэта Сяргея Панізьніка шмат цёплых

Вокладка новага кампакт-дыска

успамінаў звязана з песнямі родных мясцін. “Калі слухаю голас мамы, то й цяпер адчуваю, як яна ўсміхаецца, — дзяліўся ён успамінамі. — У канцы 60-х я ўзяў магнітафон “Рамантык”, пачаў запісваць яе голас, яе песні. Мне тады паведамілі, што адпраўяць служыць, як вайсковага журналіста, на далёкую чужыну. Вось і ўмацоўваў дух, набіраўся прэзаспас беларускасці, у тым ліку і ў песенным маўленні. Ішлі да магнітафона пяхі і ў вёсцы Лявонпаль, і на хутары Бабышкі, што на Мёршчыне, не толькі з ахвотаю, смеласцю, а з ганаровым абавязкам: пакінуць тое, што яны памятаюць, паказаць тое, што ўмеюць.”

Усе, хто прыйшоў на імпрэзу, атрымалі вялікую радасць ад судакранання з вечнасцю аўтэнтчных песень. Сам Сяргей Панізьнік, ганаровы гасці, творчыя гурты “Vuraj” і “Кудмень” з Мінска, “Паўночная суходроўка” з Віцебска зладзілі цёплую сяброўс-

кую бяседу, з вершамі ды спевамі. Гурт “Vuraj”, якім кіруе Сяргей Доўгушаў, выконваў песню “Хадзіў раёк” з аўтэнтчнага дыска. Сяргей навучаўся ў Акадэміі музыкі, у тым ліку ў вядомага спевака Віктара Скорбагагава, сам родам з Віцебшчыны. “Нам гэтая песня спадабалася, на сэрцы легла, — гаворыць ён. — Будзем уключаць у канцэртныя праграмы. Дарэчы, гурт у нас невялікі, і мы ахвотна выезджаем выступляць і ў вёсцы Украіна, Расія, Польшча, Чэхія... Цікава было б прэзентаваць дыск у суседняй з Мёршчынай Латвіі. Там, ведаю, ёсць моцныя беларускія суполкі — то мы гатовы да супрацоўніцтва. А пакуль рыхтуем прэзентаваць дыск “Пад ясну зарыцу” і ў Віцебску. Ды і свой хочам зрабіць: сёлета былі ў цікавай песеннай экспедыцыі на Століншчыне, шмат усяго пачулі і запісалі. Дыск задуманы як вялікая мазаіка розных песень з Палесся”.

КНИЖНАЯ ПАЛІЦА

У Сібіры — з родным смакам

“Смачна!!!” — кніга пад такой назвай выйшла ў Новасібірскім цэнтры беларускай культуры

Выданне, якое ўжо карыстаецца вялікай папулярнасцю не толькі сярод беларусаў, нядаўна прэзентавалася ў цэнтры. Між тым гэта ўжо трэцяя кніга, выдданая з яго падтрымкай. Зборнік “Сібіру звязаныя лёсы” быў пра знакамітых беларусаў, якія ўнеслі значны ўклад у гісторыю, навуку, культуру Сібіры. Калі ён выйшаў, гаварылі: трэба падключыць у работу дыяспары і маладое пакаленне — дзяцей і ўнукаў. Хоць і ў Сібіры нарадзіліся яны, увабралі рускую культуру, але ж — у сем’ях, дзе памятаюць і паважаюць беларускую мову, традыцыі продкаў. Так з’явілася кніга “У Беларусі маёй крыніцы” — пра тое, хто і як з нашых

Кніга “Смачна!!!” багата ілюстравана

апынуўся ў Сібіры, адбыўся ў прафесіі, чым помніцца яму родная Беларусь.

А сакрэт задумы кнігі “Смачна!!!” вынікае з самой яе назвы, як і крыгтэры адбору асобаў. У цэнтры на святочныя канцэрты, вячоркі ідуць і беларусы, і карэнныя сібіракі. Хто быў на Бацькаўшчыне — дзеліцца ўражанымі, іншыя слухаюць ды на вус матаюць. Успамінаюцца і памятна з дзяцінства стравы: хто што еў за бацькоўскім сталом. На сустрэчу кожная гаспадыня

гатуе-прыносіць нешта сваё, хатняе. Смакуюць, дзеляцца сакрэтамі. Вось і вырашылі мы пашыраць пералік страў, узяць лепшае з беларускай ды сібірскай кухні. Ідэя ж “даспела” на фэсце “Свята бульбы” ў адным з раёнаў вобласці: там шмат беларусаў. Рэцэпты бульбяных страў і склалі аснову кнігі. Прыклаліся салаты, ласункі, напоі... Можа падацца: многія рэцэпты падобныя. Але кожная ж гаспадыня выяўляецца адметна: дабаўкі, кампаненты. Карацей

— творчы падыход!

Сакрэты кухарскія выкладзены адвольна. Адзіны мужчына сярод аўтараў, Ян Коцікаў, свае рэцэпты “здобрыў” вершам па-беларуску “Бацькоўская ежа”. Хтосьці ўспамінае, як гатавалі мама ці бабуля. А беларуска Валянціна Вечаржова, якая жыве ў Чэхіі, падзялілася рэцэптамі папулярных у чехаў кнэдлікаў. Цікава! Усе тэксты — з прыгожымі фотаздымкамі. Дарэчы, на традыцыйнай прэзентацыі кожны аўтар прадставіў любімую страву, пераможцы атрымалі прызы.

Заканчваецца мой зборнік словамі “Смачна есці!”. Таго ж я жадаю і маім землякам, усім чытачам. Бо кулінарнае мастацтва — яшчэ адна яркая грань нашай нацыянальнай культуры.

Людміла Бяляўская, член Саюза журналістаў Расіі

МАЙСТРЫ

Мода на
вышыванку

Валянціна Чаркашына

У Ліды ёсць шанец заняць адметную нішу на рынку маладзёжнага адзення

Нядаўна ў СМІ з’явілася цікавая інфармацыя: майстры Лідскага раённага цэнтры рамёстваў і традыцыйнай культуры “Спадчына” распрацавалі ды стварылі калекцыю маладзёжнага адзення ў беларускім нацыянальным стылі з элементамі ручнога ткацтва.

Што ж, дызайнеры не ўпершыню звяртаюцца да народных традыцый, шукаючы крэатыў. Вось і аўтару калекцыі Ірыне Вашкевіч падабаюцца народныя строі, і яна адаптуе цікавыя рашэнні нашых продкаў для адзення сучаснай моладзі. А многія

ж і не падазраюць: можна быць модным і стыльным з вышыванымі, тканымі элементамі ў адзенні.

Дызайнерка вучылася ў Гродзенскім каледжы мастацтваў, потым на факультэце мастацтваў і дызайну Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта. А ў Лідскім цэнтры рамёстваў пачала распрацоўваць касцюмы для персаналу аграпрамысловага прадпрыемства. Творчая праца захапіла, Ірына стварыла маладзёжную калекцыю, папярэдне паглыбіўшыся ў гісторыю традыцыйных беларускіх строяў. Сем камплектаў гатовыя, астатнія мадэлі — на чарзе. Устаўкі з арнамантам на кроснах тчэ супрацоўніца цэнтры Дар’я Маташук, яна паслядоўніца майстра Яўгена Маркевіча, які адрадыў у Лідзе ткацтва.